

הלכות יום טוב סימן תקיב תקיג

ג האסור לבשל ולאפות (טז) לערף כלבים, אכל ימתר (יז) לטלטל מזונות ולתן לפניהם: הגה (יח) אכל אסור להוציא בשבילן (יט) מרשות לרשות (הג"מ והג"מ פ"א). וכן אסור לגבול המרסן לעופות (מ"ד) (כ) כי אם צל-ידי שנוי (כ"ב). ומתיר להקבוח (כ"א) בשביל תפלים באוהב קדוה שמכשל בה לעצמו, (כ"ב) אפילו אם (כ"ג) יש לו דבר אחר שיוכל לתן לכלבים אם קנה רוצה (כ"ד) בשם הר"ן (הדו"ש):

ה קריא שם ו ה"א שם

תקיג דין ביצה שנוצרה ביום-טוב, ובו ה' סעיפים:

א (א) ביצה שנוצרה ביום-טוב (ב) אסור לגע בה, (ה) הנה (ג) דהינו (ד) לטלטלה (ה) (כ"ד) ריש ביצה ופ' כל הכלים, וכל-שכן שלא לאכלה. ואם נתערבה אפילו באף, (ד) פלו (ג) אסורות: ב יספק אם נוצרה ביום-טוב או בחול, (א) (ה) אסורה: ג ביצה שנוצרה ביום-טוב שנתפשלה (ו) בשוגג עם פשר

א קריא ביצה ג ב עין סביח"ספ ג שם סביח"ספ ג שם סביח"ספ ג שם סביח"ספ ד לשון כלב"ט

באר היטב

שערי תשובה

בענין זה על דברי הגאון ז"ל, ודעתו שאין שפחמיר להטיל לו, וקמ"ש ס"א דבקרבה א' שרי להרבות בכל ענין, מ"א. ועין ש"ו:

(א) לטלטלה. דאין אסור בדבר הטקעה כנגיעה לחד בלא טלטול, כמ"ש סימן שח ס"א בהג"ה. ועין מ"א וט"ו: (ב) אסורות. דסגי דבר שיש לו מהירין לאחר (שבת [ו"ט]:) (א) אסורה. ואם נתערבה יש להטתיה, כמ"ש בי"ד סימן קב. ועין מגד"אברם:

משנה ברורה

א (א) ביצה שנוצרה ביום-טוב וכו'. אפלו (א) מהתקלח העומדת לאכילה דליכא בה מקצה, דאי בעי שחיט לה, מקל מקום הפיצה אסורה באכילה, דכיון-טוב שחל להיות פאחד בשבת אסורה מדאורייתא, דכל ביצה המתקלח האידנא, מאחמול נמנה לה במעיה, ואין שבת מכין ליום-טוב^(א), ונרנין יום-טוב דעלמא משום יום-טוב אחר השבת, (ב) ונין דאסורה באכילה, ממילא אסורה בטלטול^(ב). ועין בריש סימן תקטו מה שפרכנו שם פנה: (ב) אסור לגע בה. אף-על-גב דאין אסור בנגיעת דבר הטקעה, וקדלעיל בסימן שצ"ח^(ג), ביצה שאני, (ג) כיון שזהו דבר המתקלח, תלשינן שפא ינענעה על-ידי הנגיעה: (ג) דהינו לטלטלה. משמע מלשון זה (ד) שהוא חולק על המחבר וסבירא לה, דגם בביצה דוקא טלטול אסור אכל ונגיעה בעלמא שרי, (ה) אכל מפה אחרונים משמע דסבירא להו דאפלו בנגיעה אסור, דמפני שהיא מתקלחת מצוי להתענע על-ידי הנגיעה: (ד) פלו אסורות. באכילה (ו) ובטלטול, שהרי למחר היא מתרח בלא בטול, וכל דבר שיש לו מהירין אפלו באכל לא בטול^(ד); ומנה הטעם אסור גם בסעיף ב בספק, אף דבעלמא ספק דרבנן לקלא: (ה) אסורה. ואם נתערבה פאחדות, יש דעות בין הפוסקים אם גם כן אסורין דאניה בטלה משום דהוי דבר שיש לו מהירין, ומצד המגן-אברתם כנה להחמיר. (ו) ויש מאחרונים שחולקין עליו וסבירין, (ז) דכיון דהוא מלכת דרבנן, פדאים המתקלחין לסמך עליהו להקל, (ט) ואפלו נתערב נה הספק סד מתרי, בטל. ובמקום הפסד יש לסמך עלהו^(ה): ג (ו) בשוגג. דאם

אחת (ז) אלא כגון זה שהוא שעת הדחק: ג (טז) לערף כלבים. אפלו כלבים דמזונותיהם עליה, ומכל-שכן כלבים של הפקר. ולא דוקא כלבים, אלא הוא הדין שאר בהמה חיה ועוף אסור לעשות שום מלאכה עבירה, דקרא ד'לכם' ממעט עובדי-גוללים ובהמה: (יז) לטלטל מזונות וכו'. עין לעיל בהלכות שבת סימן שכד, שנתבאר שם כל הדינים (א) השוכים לענין הנכנת מאכל להנמה, והוא הדין פאן: (יח) אכל אסור להוציא וכו'. דלא הוה הוצאה ביום-טוב כי אם לערף האדם (ג) אכל לא לערף בהמה^(א): (יט) מרשות לרשות. הנה אפלו להוציא מרשות-החדיד (ג) לרמלית. ועל-ידי עכ"ס נראה (ג) דשרי: (כ) כי אם על-ידי שנוי. שפכהא פנא (כ) אף בשבת מתר, כמבאר לעיל בסימן שכד. ואין השנוי מבאר שם בסעיף ג, עין שם^(ב): (כא) בשביל תפלים. והוא הדין שאר בהמה ומה, (ל) אפלו לא היו מזונותיהן עליה^(א): (כב) ואפלו אם יש לו דבר אחר וכו'. טעות סופר, וצריך לומר (ל) אפלו אין לו דבר אחר וכו'. ועין בבאור הגר"א שפירש דברי הרמ"א דרוצה לומר, דאם היה לו דבר אחר במה לפסוק, אפלו קדוה אסרת שרי להרבות בשבילן אם המאכל הזה ראוי לעצמו, דאז תשיבין פאלו מכשל לערף עצמו, וכן מפרש הפנ"א-אברתם בסעיף-קטן ג את דעת הרמ"א וכן מבאר בדרבי-משה, אמנם כמגן-אברתם סעיף-קטן ג מוכח דלדינא דעתו מדעת המהר"ש"ל, דבקרבה אסרת בשבילן אסור בכל ענין, דכנה מוכח דהבטול שלא לערכו הוא, ונעמיקו כמה אחרונים את דבריו. ועין באליה רבה:

שער הציון

(א) ואף דבמה אחרונים דהו ריאת הש"ו, מפל מקום אין לדחות דינו מהלכת, שכן נקצא כפמה ראשונים, עין פאלה רבה שחביא פדבריו פשם הפליבו וכן מבאר בחדושי הגר"א ומה שאמר שם בפנ"א יפליגא דרבי יהושע בן לוי וכו' מלשלו, עין שם] וכן פשיטה מקצת פשם הריטב"א: (ב) אחרונים: (ג) דבשביל בהמה לא הוה על-ידי ימתוך שהתרה וכו', הנה דוקא אם היא ערף קצת לאדם, הודעת התוספות וסייעתם יש כנה אסור דאורייתא אם הוא דרך רשות הרבים, ואפלו לדעת הרמב"ם דסובר דמטעם 'מתוך' הוה שלא לערף בהוצאה למכר, על-כ"ל פנים אסור דרבנן יש למסקנת הבית-יוסף בסימן תקיח, ואפלו לערף לערף גרע ספי משלא לערף כלל יש כנה אסור תורה. ועין בבאור הלכה ולעיל ד"ה אין מבטלין: (ג) עין בפרי מגדים דמטעם דסובר דלרמלית שרי, וכן הוא לקארה משמעות דברי המרדכי והגהות ממוני המוכא בבית-יוסף שהזכירו ישות הרבים, אכן מדברי התוספות במסקנתם בקבוח ז' ז' מבאר דאסור [וכן הוא בהנחת אשר"י שם], ומביאו הבית-יוסף לקמן בסימן תקיח, וכן מוכח שם בסעיף ב בהג"ה. עין שם בבאור הגר"א, וכן מהבית הגר"ז וישועות-יעקב לאסר אף בכרמלית: (ד) אפלו דרך רשות הרבים, עין לקמן בסימן תקיח בסעיף ב בהג"ה ובמשנה ברורה שם, והוא הדין פאן דהו גס"ן מקום צרף: (ה) הגר"א, ומשמע דצריך גם ביום-טוב השנוי המבאר שם: (ו) פן מוכח בבאור הגר"א, עין שם: (ז) עלת-שבת ומגן-אברתם והגר"א ובגד"שע ומהר"ש"ל, ואף האליה רבה שהספיק לנקטת הש"ו, מפל מקום דלינא הספיק דאפלו אין לו: (ח) מגן אברתם וש"א: (ט) כמגן-אברתם לקמן בסימן תקטו וקשיטת הרי"ף והרא"ש, וכן פתב הגר"א בסימן תמו, עין שם: (א) הפנ"א-אברתם: (ד) עלת-שבת וט"ו ואלה רבה [וכן משמע בלבוש] והגר"א, הלא כמגן-אברתם שחפץ פננת הרע"א, (כ) המגן-אברתם וט"ו, וכן משמע מהגר"א שהעמו להחמיר: (ו) אחרונים: (ו) מור וקציעה ובגד"שע. ומפל מקום אין לסמך עליהו שלא במקום הפסד, שפמה אחרונים העמיקו דברי מגן-אברתם לדינא: (ז) המאפיקי אם היה זה ביום-טוב שאחר שבת דהוא ספק דאורייתא, אין להקל בהערבה ויש במו"ד וקציעה: (ט) שם במו"ד וקציעה:

הַלְבוּת יוֹם טוֹב סִימָן תְּקוּנָה

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ז]

אָבֵל לֹא זָה שֶׁהוּא מִין בְּשָׂאֵנוּ מִינּוֹ.⁽⁶⁾

ובבאר הטעם שדין דבר שיש לו מתירין לא נאמר בשנתערב מין בשאינו מינו, כתב הט"ז (י"ד סי' קא סי' יב וסי' קב סי' ה) שתלוי הוא בטעם הדין של דבר שיש לו מתירין, שלפי דעת הר"ן (נדהם נב, א) שהטעם שדבר שיש לו מתירין אינו בטל הוא משום שיש דין ביטול ברוב נאמר דוק באיסור היותר מחמת שהמין המרובה [ההיתר] מתנגד לאיסור [המנוגע] ומחלישו ומבטלו, מה שאין כן בהיתר והיתר או כשדבר האיסור עומד להיות מותר, שבזה נחשב הוא כמו דבר ההיתר, ולכן אין ההיתר יכול להחלישו שהרי אינו שונה ממנו, אם כן כשהמין שיש לו מתירין שהתערב הוא בטבעו אינו מינו של ההיתר, דבר ההיתר מחלישו ומבטלו מחמת שהוא מין שונה.

אמנם דעת רש"י (ביצה ג, ב) שהטעם שדבר שיש לו מתירין אינו בטל הוא משום שאין לאכול דבר באיסור על ידי ביטול כשאפשר להמחין ולאכול בהיתר גמור וּבְמִשְׁנֵיב לַעֲוֹל (סי' שכב ס"ק ב) העתיק טעם זה, ולדבריו כתבו הט"ז (י"ד שם) והש"ך (שם סי' קב ס"ק ד) בשם התורת השא"ת, שביאור החילוק בזה הוא שכשהתערב מין איסור בדבר היתר שאינו מינו, הרי ההיתר של התערבת אינו נקרא על שם האיסור אלא על שם דבר ההיתר, ומכיון שלמין ההיתר אין מתירין לפיכך שייך בו ביטול, מה שאין כן כשהתערבו מין במינו, שיש למין זה עצמו מתירין, אין מתירים אותו כשאפשר לאוכלו בהיתר, וכן מבואר בתוס' הרא"ש (בי"מ נג, א ד"ה וכל).

וחלמון ביצה שהתערב עם חלבונים רבים [כשיעור שישים כגודו] ואי אפשר להכירו ולהסירו, כתב הפמ"ג (סי' שט משב"ז ס"ק יב) שכיון שהגדרת המין לענין תערובת דבר שיש לו מתירין תלויה בשם הדבר ולא בטעמו [במבואר כשי"ך י"ד שם ס"ק ג], אם כן תערובת חלמון וחלבון [הששים בטעמם] תלויה במחלוקת הפוסקים לענין איסור ברור בשבת [הוכחה במשנ"ב (סי' שיש ס"ק נה) ובשע"צ (שם ס"ק מז)]. אם הם נחשבים כשני מינים ואסור לבוררם זה מזה, או שהם נחשבים כמין אחד ומותר לבוררם.

[משנ"ב ס"ק ט]

מִיָּדִי דִלְמוֹתָא וְטַעְמָא נְכוּרָא.⁽⁷⁾

והא שיהביצה מעורבת בתבשיל ששיעורו יותר משישים כגודו, ולכאורה אין היא נותנת בו טעם, שהרי שיעור נותן טעם הוא עד שישים, ואין נאמר שיהא נותנת בתבשיל לטעמא, כתב השר"ע הרב (קו"א ס"ק ד) שבציוף מינים אחרים של היתר היא נותנת טעם [וראה פמ"ג י"ד שער התערבות ח"ג פ"א ד"ה ודע].

[משנ"ב ס"ק י]

דְּנִתְּשֵׁב עַל־יָדֵיךָ קָמִין בְּמִינָא (8) וְלֹא בְּטִיל בְּדָבָר שֶׁיֵּשׁ לוֹ מְתִירִין.⁽⁹⁾
(8) ובטעם הדבר כתב הש"ך (י"ד סי' קב ס"ק ו), שדבר שניתן במאכל כדי לתקנו נחשב כמין במינו, כמבואר בתוס' (ביצה לט, א) לגבי מים בעיסה [וראה ש"ך שם (ס"ק ה) שכתב טעם אחר לענין חזותא].

(9) ולענין הלוח שטחו את פניהו בביצה שגולדה ביום טוב, כתב הערוך השלחן (י"ד סי' קב סי' ט) שאף שיש אומרים שצריך להסיר מכל חלה כדי נטילה ולא לאכול את החתיכה שהוסרה עד למחר [כפי שכתב הפמ"ג (י"ד שער התערבות ח"ב פ"ג ד"ה ועתה)] מימ' לדעתו נראה שלהלכה אין צורך לעשות כן, שאין הדבר דומה לליבון המאכל, מפני שאין ממשות בטוחה, ואף על פי שהב איסור משהו לא ניתן בדבר שיש לו מתירין, אין זה אלא כשיש ממשות בדבר שהתערב אך לא כשמתחילה התערב רק דבר שאין בו ממש, ועוד, שכיון שטעם החלות יפסד אם יניחם עד למחר, שהרי פת חמה עדיפה הרבה מפת צוננת שנאפתה מאתמול, אין הדבר נחשב כיש לו מתירין להשהותם למחר, וצ"ע.

[משנ"ב ס"ק יא]

וְנִקְצָא מְכַסֵּל עַל־יָדֵיךָ הַקָּלִי מִקְּבוּצָתוֹ.⁽¹⁰⁾

(10) והא על פי שאין הכלי נאסר עתה על ידי מעשה בידים אלא יאסר מאילו לאחר זמן כשהביצה תיפול לתוכו, כתב הגרש"ז איערבך (שרית מנחת שלמה ח"א סי' י א"ת ו) שחכמים גורו שישב הדבר כבניית כלי או כסתירתו עוד בטרם הונח המוקצה בתוכו.

ולהניח רשת על גבי ביצה שהוטלה כדי לשומרה שלא תשבור אותה התרגלות במקור שלה, כשידוע שתטיל ביצה נוספת על גבי הרשת ביום טוב [בגן בזמנים שמטילות יותר מביצה אחת ביום, או כשהל שבת לאחר יום טוב], ועל ידי כך יאסר לטלטל את הרשת משום מוקצה ויחשב כמבטל כלי מהזיכו, דעת הגרש"ז איערבך (שש"כ פכ"ב הע' מז) שמתכבד שאסור, שאף שמבואר במשנ"ב לעיל (סי' רסה ס"ק ו) שמתיר להניח כלי על שולחן מתחת לגר אף על פי שנופל לתוכו שמן, ואין הדבר אסור משום שמבטל כלי מהזיכו מפני שאינו מתכוין לקבלת השמן בכלי אלא רק להצלת השולחן, מימ' מסתבר שאין זה אלא כסיפי שמן שאין להן חשיבות, מה שאין כן לענינו שמחשיב את הביצה השניה שהוטלה, הריחו כמתכוין להניח את הרשת גם בעבורה.

[משנ"ב ס"ק יב]

דְּקָצוּי לְהַנְעִנֵעַ הַבִּיצָה עַל־יָדֵי נְגִיעָה קְלִי־שְׁהוּא מְפָנִי שְׁהִיא עֲבָלָה.⁽¹¹⁾

(11) והא על פי שמענוע הביצה על ידי הכלי אינו אלא פסיק רישא דלא נחא ליה באיסור דרבנן [על ידי טלטול מן הצד]. ביאר הגרש"ז איערבך (שולחן שלמה ס"ק ב) שאין הדבר אסור מחמת טלטול הביצה, אלא מחמת הנגיעה בה, שנגיעה הגורמת לטלטול מוקצה אסורה בפני עצמה.

[משנ"ב ס"ק יג]

שְׁקָרִי מִפְּהֵי־נִפְשָׁךְ אֶתְדַּ מְהֵם הוּא חֲלָטָה.⁽¹²⁾

(12) והא שבבין השמשות שבסוף יום טוב ראשון היה אסור לטלטלו, מחמת הספק שמא עדיין יום הוא, ואם כן לכאורה יש לאוסרו ביום טוב שני מחמת דין מינו דאיתקצאי לבין השמשות איתקצאי לכל היום, מימ' מבואר בביה"ל לקמן (סי' תרסה סי'א ד"ה אחרת) בשם התוס' הרא"ש לענין שמיני של חג שכיון שהאיסור בבין השמשות הוא רק מחמת ספק היום שעבר (יום טוב ראשון), אין אומרים מינו דאיתקצאי ממנו לאסור ביום טוב שני.

[משנ"ב ס"ק יד]

מִפְּנֵי שֶׁשֵׁנִי הַיָּמִים הֵם קָרְשָׁךְ (13) וְכִיּוֹם אֶתְדַ אָרְךָ הֵן תְּשׁוּבִים.⁽¹⁴⁾

(13) ובביאור הדבר כתב לעיל (סי' תקא ס"ק לד), שכיון שמה שנוהגים יום טוב בשני ימי ראש השנה אינו מחמת ספק, אם כן לכל יום יש קדושה בפני עצמו, וכמש' שאסור להכין מיום טוב לשבת, כך אסור להכין בראש השנה מיום טוב ראשון לחבירה.

(14) וביצה שמלדה ביום טוב ראשון של ראש השנה וקלפה ועירובה במינים קלופות אחרות [בשוגג, כמבואר לעיל (ס"ק ו)], כתב הדרכי תשובה (י"ד סי' קב ס"ק יג) בשם קונטרס ועד לחכמים שיותר לאסול את התערובת באותו היום, כיון שאין אפשרות להשהות את התערובת עד ליום טוב שני שחל למחרת, שהרי ביצה קלופה שעבר עליה לילה אסורה באכילה משום סכנת רוח רעה השורה עליה [כמבואר בגמרא (נדה יז, א)], ורק אם נולדה ביום טוב ראשון של שאר החגים אסורה היא באכילה באותו יום, מפני שאפשר לאוכלה כבר בלילה יום טוב שני. אכן כתב, שלמעשה אין להקל לאוכלה בראש השנה, כיון שלדעת המרדכי אין נוהגים לחוש לסכנה זו מפני שרוח רעה זו אינה מצויה בזמנינו, ואם כן גם מי שמחמיר ואינו אוכלה, אינו יכול להקל על סמך זה ולהחשיבה כדבר שאין לו מתירין, וכן כתב הדעת תורה (ס"ז). מאידך, הכף החיים (ס"ק יג) היקל לאוכלה.

[משנ"ב ס"ק טז]

שְׁעַל־יָדֵי לָדָה וְזוֹ נַעֲשִׂית הַבִּיצָה מוֹקְצֵת לְאֶכִילָה.⁽¹⁵⁾

הַמְשָׁךְ בַּעֲמוּד הַבֵּא

הלכות יום טוב בימן תקינ קלא באר הגולה

ותבשיל, האם יש ששים כנגדו (ז) הכל (ח) חוץ מן (ט) הפיצה, יאכל אם לפני בו התבשיל וביצא בזה, (ט) מידי (ו) [1] דלחזותא וטעמא עביד (ז) לא בטיל: ד למחר (יא) לקפות עליה קלי כדי שלא תשבר, והכלבד שלא (ח) יגע בה (יב) הקלי: ה טאם נולדה ביום טוב ראשון, (ג) מתרת ביום טוב שני בשני ימים טובים של גליות, אכל בשני ימים טובים (יד) של (ט) ראש השנה וכן בשבת ביום טוב (טו) הסמוכים זה לזה, נולדה בזה (טז) אסורה בזה: הגה ואם יום טוב (יז) ביום ראשון שני נולדה בשבת שלפניהם, (יח) מתר ביום שני (יט) של גליות (פהר"י): ו ביצה שניצאה רבה מערב יום טוב ונתנה ואחר כך נולדה ביום טוב, (כ) מתרת. כלפיך אפלו בדק בקנה של תרנגולת ערב יום טוב סמוך לחשכה ולא מצא בה ביצה (כא) ולמחר (כב) השמים ומצא בה ביצה, מתרת, שתתנגלת (כג) אינה יולדת בלילה ואנו תולין שמא תמול יצא

באר היטב
 (ז) מתר: דמיין בשארנו מינו בטיל ברש"י אפלו נתקרב ונטרף עם התבשיל: (ח) הפיצה, משמע שהפיצה צדו שלקחה, ואפלו הכי דוקא קשנת בשלה עם בשר שר אכל עם ביצים אחרים אפילו כל הביצים משום דמיין פמיו הוא, אכל (ל) דעת רמ"א בידי סימן קב דטעמו בטיל אפלו ברש"י, ע"ש: (י) דלחזותא, משמע דאם אינו נפר בפירא אלא בטעם, בטיל אפילו שפא לתמן הקורה, כגון מים ופלא בעסה בטל, ס"א. אם אינה קלופה הביצה ונתבשלה עם אחרות, אפלו ס"א ע"ש, דמא דביצי בעלמא הוא, קליבו ות"ח, מ"א, ע"ש: (י) יגע, דשמה יגעע אותה: (ט) ר"ח, וקספך אם נולד ביום ראשון מתר אף פיר"ט שני של ר"ח: ואם קל ר"ח פ"ח ה"ו נולדה ביום ה' אסור בשבת, דוקא ושל: (ט) השמים, קדם

שערי השוכה
 [1] דלחזותא עביד, עבד"ט ומ"ש לעיל סימן תקנ, וצ"ח כבוד ופיצה שאם קחו בה פני העונה ללכה גרוד מקנה כבוד הרון ועשו מקנה עגול הנעשה בשמן מתר, דהא אדיל לה טעמא ותויתא, ואף דצבדי לפתו כדנה מפר כמיש המביא, וכ"ש בזה, הטייה זו לא לתמן קורה היא, ע"ש, וצ"ח פ"ח פ"ח ופ"ח ח"ב סימן יא דין פיצה שנוקדה ביום טוב ונתקרב עם אחרות וקלחי מהתערבות ביצה ולבנו המאכל ולא תספיק וקלחי עוד ביצה אחת מהתערבות ונתנו לתוך התבשיל וצ"ח קורה גדולה שלט פה ס"א, וגם אם לא היו מלפניו רק בביצה הסקפה קבר לא היה הלבנו נפר קלל, רק לחזותא היא כחמת כל הביצה שנתנו במאכל, וביא דברי הישי"ש פרק כ"ה סימן כח שכתב ששמו שלם נוד האסור וגם שיש לחש שהביצה הב היה האסור, וע"ח לעיל בסי' סימן שיח כנגדו על ידי האסור אסור, ובא"ר השי"ש עליו בזה, גם שיש כ"ס שפא נטענה

משנה ברורה
 ודי נגיעה כלשהיא מפני שהיא עגולה: ה (יג) מתרת ביום טוב שני, הינו כליל יום טוב שני, שגרי ממה נפשך אהד מהם הוא חל"ט: (יד) של ראש השנה, מפני ששני הימים הם קדש¹⁴ וביום אחד ארץ הן משוהים¹⁴, תכספך אם נולדה ביום טוב ראשון, מתר אף ביום טוב שני של ראש השנה, פן כתב הנקטת הגדולה, והעלת שבת מקמיר: (טו) הסמוכים זה לזה, בין שהוא יום טוב אחר שבת או שבת (טו) אחר יום טוב: (טז) אסורה בזה, עד הערב, שעל ידי לדה זו נעשית הביצה מוכנת לאכילה¹⁶, (טז) ואם נתידה, נמצא שאחד הכין לחברו, ואין קומא לן דאין שבת מכין ליום טוב ואין יום טוב מכין לשבת: (יז) ביום ראשון שני, לאפוקי אם יום טוב היה ביום שבת קדש וביום ראשון, אסור (יח) ביום ראשון אף שהוא יום שני של יום טוב, דשפא היום קדש¹⁷: (יח) מתר ביום שני, דממה נפשך, אם היום ראשון היה קדש, היום הל, ואם היום קדש, אהמול כשנולדה היה חל"ט: (יט) של גליות, ולאפוקי של ראש השנה דשניהם הם ביום אחד ארץ, אף ביום שני אסור, והוא הדין אם קל ראש השנה ביום חמישי שני נולדה ביום חמישי, אסור מהאי טעמא (יט) אף בשבת: ו (כ) מתרת, דכתיב שניצאה רבה מערב יום טוב, ויולדת השמים, הינו (ט) קדם עלות השחר, דאם לאתרי כך, סלין שהיום ילדה, ויצתה רבה ונתנה לא שכיח: (כב) אינה יולדת בלילה, וקל שתשמישו ביום, נולד רק ביום, ונתנגול שתשמישו ביום הוא, (כ) ואף דאם התנגלת מהתפתח מן הקרקע תוכל לילד לפעמים אף

שער הצינן
 (י) הגר"א ומאמר מרדכי, צ"ח שם נדאף לדעת הרמ"א שם בירדה דעה סימן פו סעיף ו בהג"ה, תכא לש להקל [ואליה רבה: (י) פוסקים: (י) כגון אברתם: (י) אפלו קשה צדו כקלפסן, כבבאר בירדה דעה סימן פו באחרונים, ע"ח שם: (י) אף דבפ"ח והשי"ש שם חולקין על הרמ"א ומקמירין [אף בפליטת], וכן הפרי תוש פוסקים גס"כ להקמיר, ובדאה מצית הגר"א שם שגם הוא מסכים להשי"ש, וכן הסמך משה בסימן זה מסכים להשי"ש, מכל מקום במקום מניעת שבת יום טוב יש לסמוך על הכרעת הפנחתי עקב להקל בפליטה [ולא נמוחו], וגם מהשי"ש שם משמע דסובר פהר"מ"א, שוב מצאתי בתקמת אדם קלל נג שדעו גס"כ להקל במקום צד גדול, וכן הגר"ז מצד גס"כ להלכה בפנחתי עקב הנ"ל, וכן בשתי התשובה שם בירדה דעה כתב בשם התשובת פני אריה להקל, ע"ח שם, ובקרת במקום מניעת שבת יום טוב ברואי אין להקמיר: (טו) פוסקים: (טז) ע"ח בנגן אברתם שהסכים דאף לטעם זה של הנחת לדה אינה אסורה אלא מדברי סופרים, והפליא על ה"ס של שלמה, ע"ח שם, והביא ראיה מדברי הרמב"ם בלחזותא וכן המתיר, ע"ח שם, וגם מהדושי הרשב"א מצאתי שדעמו דאינה אסורה אלא מדברי סופרים, ומכל מקום לעניות דעתי צ"ח אין תדבר ברור, דלפי מה שכתב הרמב"ם ונתקל בזה ו בפ"ח א רביצה דעת הר"א ש דהא מדאורייתא משום כנח דלדה, וגם באירי משמע דאם נאמר דלדה תשיבא כנח הוא מדאורייתא¹⁸, וכן משמע לכאורה בפשיטת ההפ"ח דצורכין ל"ח עמוד ב, ע"ח שם, אחר כך מצאתי במאמר מרדכי שהארץ צעקן זה וכתב דגם דעת רבנו יחיאל דהוא דאורייתא, וצריך עיון: (יח) פוסקים, ונראה לי דאף רבנו יצחק מודה בזה, ומה שכתב: וכן ביום ב' אם הוא יום טוב, רצה לו, אם השבת היה גס"כ יום טוב, ונקצא היום ב' של יום טוב על ביום א', ע"ח שם כגון יצחק ומתן שנהו כנח, וכן יספר תמית הביתי יוסף: (יח) דהג"ה לגמעה תיה, ואף לטעמה אסור ואחרונים: (יט) מגד אברתם ושי"א: (כ) אברא:

הלכות יום טוב סימן תקיג

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק נח]

על-כך פנים ג' ו' ילדות ב'ים ולא נ'י ספק השקול¹⁰.

19) ואף שהוא דבר שיש לו מתירין, ואין הולכים בו אחר הרוב, כתב הר"ן (ביצה ג, ב מרפי הרי"ף ד"ה ודוקא) שרק במקום שאיתחזק איסורא, דהיינו שידוע שיש מיעוט איסור, אין הולכים אחר הרוב בידבר שיש לו מתירין, שאין הרוב מבטל את המיעוט, אך כשאין ודאות שיש איסור, כגון כאן שיתכן שהביצה נולדה לפני יום טוב, אין הנים על צד המיעוט אף שהוא ידבר שיש לו מתירין, אלא הולכים אחר הרוב, וכן צידד הר"ן במקום אחר (שב טו, א ד"ה ת"ר) אך לא החליט את הדבר, וכן בהגהות רעק"א (על מג"א ס"ק יג) העיר מדברי הר"ן הללו על דברי המג"א שכתב בשם המהרש"ל שאין הולכים אחר הרוב בידבר שיש לו מתירין.

והוסיף השו"ע הרב (ק"י"א ס"ק ה) שמדברי הרמ"א (יו"ד סי' רצג ס"ג) בשם כמה ראשונים מוכח שהולכים אחר הרוב בידבר שיש לו מתירין, [שלא במהרש"ל]. מכך שהקלו לגבי חדש, הנחשב כדבר שיש לו מתירין, [וראה ש"ך (יו"ד סי' קי ס"ק נה, פמ"ג (פתיחה להל' יום טוב ח"ב פ"א אות כח) ומשנ"ב לעיל (סי' תפט ס"ק מה), ופתיח תשובה (יו"ד סי' קב ס"ק א)].

[משנ"ב ס"ק נח]

ד"אם ידע, אף שהוא מסיים לפי תמו' אינו נצטקן, דמקפדן להשגיח מקפדו¹⁰.

20) שאף שהוא מסיח לפי תומו, ואם כן לכאורה אינו מתכוין להשביח מקחו, כתב השו"ע הרב (סי"ז) שאין סומכים עליו, שיתכן שהוא מערים כדי שיקנו ממנו.

[שעה"צ ס"ק נח]

ע"ן סימן קלו פ"ע ה"קט"ן יט פ"ש"ף שם²¹, ונה"ה בכאור הנ"א סימן קכב פ"ב דהוא דעות חלוקות בפוסקים²².

21) שם כתב, שנכרי נאמן כשהוא מסיח לפי תומו בענין הרבנן באופן שלא איתחזק איסורא, ומטעם זה נאמן הוא כאן לגבי הביצים.

22) שם (ס"ק לב-לג) כתב, שמחלוקת הפוסקים היא אם הכלל שמוסיח לפי תומו נאמן בענין דרבנן נאמר גם לגבי נכרי או לא.

[משנ"ב ס"ק לא]

אין עפ"ם מסיח לפי תמו' נצטקן²³ וכ"ו, ע"ן ב"ן וקמ"ח צ"ח השקל דמה שכתבא בשם השיטה מקפצת²⁴.

23) וכן לענין פירות שאינם נאכלים חיים בלא בישול שהובאו על ידי נכרי ביום טוב שאחר השבת, שלדעת כמה פוסקים יש בהם איסור דאורייתא, משום שאינם ראויים לאכילה בשבת וניכר

שהובנו ליום טוב שלאחריה, כתב לקמן (סי' תקטו ס"ק לב) שאין הנכרי נאמן לומר שנתלשו בחול אף כשהוא מסיח לפי תומו.

24) שם (ס"ק יג) כתב, שהר"ן כתב שכשהולך לבית הנכרי אין הביצים שקונה מונות כפרשו מהרוב אלא כנלקחו מקבוצה, וכל קבוצה כמחצה על מחצה, ואסורות, והשיטה מקובצת כתב בשם הריטב"א שאף על פי כן מותר בענינו לקחת מביתו, מפני שלא הוחזק שיש בביתו ביצים שנולדו היום.

[שעה"צ ס"ק לב]

ע"ן הטעם בפרוטית' ע"ש סימן עט²⁵.

25) שם כתב, שרק כשהנדון הוא בהלכות יום טוב, יש להחמיר לדון את יום טוב שני כיום טוב ראשון, מה שאין כן כאן שהנדון אינו אלא בהלכות נאמנות של נכרי המסיח לפי תומו, וברבנן הרי הוא נאמן.

[משנ"ב ס"ק לה]

ש"שקמה מ"שפה ית"ר ק"שנולך ע"ה²⁶.

26) ולענין פתילות [או עצים] שדלקו ביום טוב ראשון וכבו, ועל ידי כך נעשו נוחות יותר להרלקה ביום טוב שני, כתב לעיל (סי' תקא ס"ק ד) שנחלקו הפוסקים אם מותר להדליק ביום טוב שני, שיש שהתירו מפני שהן כבר היו בעולם לפני יום טוב ראשון ורק השתבחו בו, ואינן כביצה שנולדה ביום טוב, אלא שלכתחילה טוב להחמיר ולהכין מערב יום טוב פתילות חדשות עבור יום טוב שני, ובביה"ל לקמן (סי' תקכו ס"א ד"ה ועל ידי) כתב שנחלקו הראשונים בסברא זו לענין אפיה ובישול, ולדעת הריטב"א והמאירי אין בהם איסור משום הכנה, כיון שהכל היה בעולם מערב יום טוב, ורק היה מחוסר תיקון.

וכן לגבי אתרוג בחוץ בשמחת תורה [נשעיו של חג] שחל ביום ראשון, כתב השו"ע לקמן (סי' תרסה ס"א) שיש מחלוקת אם דינו כמקוצה למנותו מחמת שהיה מוקצה ביום השמיני או לא, ובטעם המתירים כתב השעה"צ שם (ס"ק ב) שרק בביצה נחשב הדבר כהכנה, שהרי לא היתה בעולם מערב יום טוב ונעשה בה מעשה בכך שנולדה ביום טוב, מה שאין כן באתרוג שלא הוכן בידי אדם או בידי שמים, אלא הדבר בא ממילא על ידי הזמן, אין הדבר נחשב כהכנה, ולמעשה, כתב המשניב שם (ס"ק ו) שיש להקל בשעת הצורך.

[שעה"צ ס"ק לד]

ועל טעם הראשון של הרא"ש הקשה ספרי-מנדים²⁷.

27) הטעם הראשון שזכר במג"א (ס"ק יד) בשם הרא"ש הוא שהביצה משתבחת רק על ידי הלידה, מפני שעל ידי זה היא ראויה אחר כך לגדל אפרוח, ועל זה הקשה הפמ"ג קושיותו, אמנם, לעיל (סי' תצח ס"ק לב) העתיק טעם זה של הרא"ש.

המשך מעמוד קודם

16) וכן נקט הרמ"א להלן (סי'ו) שהכנה זו אסורה מדאורייתא.

[משנ"ב ס"ק יז]

ד"שקמא היום ק"ש¹⁷.

17) ובשעה"צ לעיל (סי' תצו ס"ק יח) ביאר הטעם, ששבת ויום טוב קדושה אהת הם, ונולדה בזה אסורה בזה.

[משנ"ב ס"ק יח]

אתמול ק"שנולך ע"ה חל¹⁸.

18) המילה 'כשנולדה' היא לכאורה טעות סופר, שהרי הביצה לא נולדה אתמול אלא שלשום, דהיינו בשבת (הגרש"ב וולדנברג).

[שעה"צ ס"ק טז]

ד"לך חשיבא ק"נה הוא מ"דאורייתא¹⁶.

